

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาคือรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมให้เป็นผู้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตั้งแต่แรกเกิดและทุกช่วงชีวิต ถ้าบุคคลในสังคมเป็นผู้มีคุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วก็จะเป็นส่วนกำลังในการทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ โดยรัฐมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพทั่วถึงและเพียงพอการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้ โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จที่สำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นย่อมต้องอาศัยการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพในทุกด้าน โดยเฉพาะการกำหนดมาตรฐานหรือคุณภาพทางการศึกษาจะพิจารณาผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญงานวิชาการจึงนับได้ว่าเป็นงานหลักในการบริหารโรงเรียน เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ส่วนงานอื่นควรเป็นการสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปด้วยดีหรืออาจกล่าวได้ว่างานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน ผลจากการวิจัยการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของสมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย (2548 : 4-5) พบว่าการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาขาดการดูแลจากสำนักงานเขตพื้นที่ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ สอดคล้องกับผลการตรวจราชการของสำนักผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่า 70 % จากโรงเรียนประมาณ 10,000 โรงเรียนทั่วประเทศ ซึ่งสาเหตุ

ดังกล่าวมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและขาดความสนใจในงานวิชาการตลอดจนการพัฒนาบุคลากร 2) ด้านครูผู้สอน ครูไม่เพียงพอ มีงานต้องรับผิดชอบมากขาดทักษะการสอน ไม่มีเวลาจัดการแผนการสอนและสื่อการสอน 3) ด้านนักเรียน คุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ขาดทักษะในการดำรงชีวิต ขาดงานและขาดแคลน (อ้างถึงใน มนุษย์ เชื้อชาติ, 2554 : 3)

โรงเรียน/สถานศึกษาเป็นองค์การระดับฐานล่างสุดของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้โครงสร้างของการบริหารจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “เขตพื้นที่การศึกษา” นั้นสถานะขององค์การคือ โรงเรียน/สถานศึกษาจะถูกกำหนดบทบาทให้เป็น “นิติบุคคล” ที่รองรับนโยบายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจทางการศึกษาในเขตพื้นที่และสถานศึกษาในสังกัด เป็นสภาพการณ์ที่น่าสนใจและน่าจับตามองจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะสังคมและชุมชนในท้องถิ่นที่ต่างก็คาดหวังและเชื่อมั่นว่าโรงเรียน/สถานศึกษายุคใหม่จะเป็นองค์การหลักสำคัญของการสร้างความมั่นใจในด้าน “คุณภาพและมาตรฐาน” ของการจัดการศึกษาให้บังเกิดขึ้นกับผลผลิตคือ นักเรียนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (สุรศักดิ์ ปาเส, 2543 : 72-73) ปัจจุบันมีโรงเรียนจำนวนมากที่เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและมีคุณภาพสูง แต่ก็มีโรงเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่มีสภาพด้อยกว่า ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานให้เป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครอง และมีเสถียรภาพการบริหารการศึกษา เพื่อความเป็นเลิศเป็นกลไกสำคัญในการบริหารการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ด้วยการกำหนดเป็นนโยบายและสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งผู้บริหารนอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานด้านต่าง ๆ แล้ว ยังต้องมีทักษะและความสามารถพื้นฐานเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล มุ่งมั่นและอดทน โรงเรียนเป็นองค์กรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนจึงเป็นความสำคัญสูงสุดในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นชนบท ซึ่งนักเรียนส่วนมากมักคือโอกาสในการเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพในท้องถิ่นชนบท เพื่อให้มีความเพียบพร้อมที่จะเป็นต้นแบบหรือศูนย์สาธิตการให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ตลอดจนเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเชื่อมั่นและศรัทธาในการปฏิบัติงานของ โรงเรียนและไม่จำเป็นต้องส่งบุตรหลานไปเรียนในเมือง โดยโรงเรียนและชุมชนสามารถจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์

ให้บริการและเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ (สืบค้นเมื่อ วันที่ 21 มิถุนายน 2555. จาก <http://www.chinnaworn.com>)

จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณใจกลางของประเทศ เส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเล 631 ฟุต ห่างจาก กรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 332 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 12,778.3 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,986,429 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.6 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาค และร้อยละ 2.5 ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาค และใหญ่เป็นอันดับ 8 ของประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่น และเพชรบูรณ์ทิศ ตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่น และนครราชสีมาทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดลพบุรี และเพชรบูรณ์ด้านการศึกษาจังหวัดชัยภูมิแบ่งเป็น 3 เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิอำเภอบ้านเขว้า อำเภอหนองบัวแดง อำเภอกอนสวรรค์ และอำเภอภักดีชุมพล โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประกอบด้วย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอแก้งคร้อ อำเภอกอนสาร อำเภอบ้านแท่น อำเภอ กุฉีชุม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประกอบด้วย อำเภอจัตุรัส อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอเทพสถิตอำเภอเนินสง่า และ อำเภอซับใหญ่ ผลการสอบทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 8 สาระการเรียนรู้มีคะแนนรวม เฉลี่ยเท่ากับ 47.07 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 56.45 รองลงมา คือ ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เท่ากับ 52.88, 51.57, 47.56, 46.83, 41.63, 40.47 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มสาระภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 39.15

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสอบของปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า คะแนนเฉลี่ยของ การทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2555 ลดลงกว่าปีการศึกษา 2554 เกือบทุกวิชา ยกเว้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็น รูปธรรมการสร้างคามเข้มแข็งต่อองค์กรคณะบุคคล ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนความร่วมมือของผู้ปกครองชุมชนหน่วยงานของรัฐและเอกชนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการ บริหารจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นกลไกนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพนอกจากนี้ยัง

พบว่า จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องยังเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถสะท้อนให้เห็นการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการต้นทุนสูง ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ดังนั้นจึงพยายามใช้นวัตกรรมช่วยแก้ปัญหาเช่นการใช้ ICT เพื่อการบริหารและจัดการเรียนการสอนการสอนแบบคละชั้นการรวมโรงเรียนการเลิกสถานศึกษาเพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 ปี งบประมาณ พ.ศ.2556)

ความเป็นเลิศหมายถึง ประสิทธิภาพในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนพัฒนาองค์การและส่งเสริมการพัฒนาตนเองของบุคลากรในองค์การจากความรู้ ความคิด หลักการ และแนวปฏิบัติตั้งแต่ต้นแสดงให้เห็นภาพส่วนประกอบต่าง ๆ ของปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรในการทำงาน เมื่อนำส่วนประกอบต่าง ๆ มาสร้างภาพรวมเป็นการสรุปจะช่วยเพิ่มความรู้ความสามารถในการวางแผนดำเนินการทั้งระดับองค์การและระดับบุคลากร ให้นำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น องค์การจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดจะขึ้นกับประสิทธิภาพของคนและองค์การ ซึ่งจะต้องดำเนินไปพร้อมกัน (นิคม แก้วสา, 2548 : 3) การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเป็นเรื่องสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยจะต้องนำการจัดระบบการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 งาน คือ งานวิชาการงานบุคคล งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพิจารณาจากกระบวนการบริหารให้เป็นไปตามมาตรฐานโรงเรียน 5 มาตรฐานคือ 1) โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน 3) โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน 4) โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน และ 5) โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งน่าจะมีหลายปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลจากการศึกษา พบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไปดังที่ นาฎฤดี จิตรรังสรรค์ (2550 : ก) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนา

คุณภาพสถานศึกษาเอกชน โดยใช้แนวคิดการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศ ตามทัศนะของ
 ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้บริหารให้
 ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า
 ด้านภาวะผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านมุ่งคณาจารย์ และบุคลากรมีความสำคัญมากที่สุด
 ตามลำดับ ส่วนด้านมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้มีส่วนได้เสียและตลาด ด้านสารสนเทศ และการวิเคราะห์
 ด้านการจัดการกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ของผลการดำเนินงานขององค์กร ผู้บริหารให้
 ความสำคัญระดับมาก ส่วนปัจจัยของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 โดยองค์กรรวม มีปัจจัยในการบริหาร 3 ประการ คือ 1) การบริหารจัดการด้วยข้อมูล (Managing
 By Information) 2) ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) และ 3) การคิด
 เป็นระบบ (System Thinking) ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จะต้องพัฒนาไปพร้อมกันและเกี่ยวข้องซึ่ง
 กันและกัน นอกจากนี้ นักการศึกษาหลายคนที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ
 ความสำเร็จในการบริหาร โรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้าน โรงเรียน ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร
 ปัจจัยด้านครูและนักเรียน และจากการศึกษาของแทนเนอร์ (Tanner, 1981 : 333) พบว่า ปัจจัย
 ด้านผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ การบริหารจัดการสถานศึกษา ดังคำที่ว่าความสำเร็จ
 หรือล้มเหลวในการบริหาร โรงเรียน ในภาพรวมเกิดจากความสามารถการบริหารจัดการ ของ
 ผู้บริหารโรงเรียน ศักยภาพของครู และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นสำคัญ (สมจิตร์ อุดม, 2547
 : 10) รวมทั้ง มานูญ เชื้อชาติ (2554 : 3) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียน ได้ดังนี้
 ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ วุฒิการศึกษา ขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพทางการบริหาร
 วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ความเป็นผู้นำทางวิชาการ พฤติกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำ และ
 พฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมโรงเรียน ปัจจัยด้านครู ได้แก่ วุฒิการศึกษา
 ของครู ประสิทธิภาพของครู ชั่วโมงสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครู คุณภาพการสอน
 ของครู ความพึงพอใจในการทำงานของครู และการสนับสนุนทางสังคมของครู และปัจจัยด้าน
 นักเรียน ได้แก่ เพศของนักเรียน ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
 พฤติกรรมด้านการเรียน เจตคติต่อการเรียน พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อนและความสัมพันธ์
 ภายในครอบครัว สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ตามแนวคิดเกณฑ์คุณภาพ
 การศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence)
 (บวรศิลป์ เชาวน์ชื่น, 2550 : 26-54) ที่จะส่งผลต่อความเป็นเลิศด้านการบริหาร ดังนี้ ภาวะผู้นำ
 (Leadership) การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) การมุ่งเน้นผู้เรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
 และผู้ใช้บริการ (Student, Stakeholder, and Market Focus) การวัดการวิเคราะห์และ

การจัดการความรู้ (Measure, Analysis, and Knowledge Management) การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน (Workforce Focus) การจัดการกระบวนการ (Process Management) ผลลัพธ์ (Results) ส่วน แวนฮอร์น (Vanhorn, 1987 : บทคัดย่อ) ศึกษาองค์ประกอบของความเปลี่ยนแปลงโดยการวิเคราะห์โรงเรียนในระดับตำบลจำนวน 4 แห่งซึ่งมี โรงเรียนได้รับรางวัลดีเด่นระดับประเทศ ในปี 1985 จากกระทรวงศึกษาธิการสหรัฐอเมริกาผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนในระดับตำบลที่ยังคงใช้รูปแบบการบริหารของแมคคินซี (Mc Kinsey 7- S Model) คุณภาพการแสดงออกที่ดีเลิศของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่ดีเลิศของนักเรียนส่วนฮัทชินสัน (Hutchison, 1995 : 299) ได้ศึกษาการประเมินผลกระทบที่เกิดผลรวมทั้งหมดในระดับกลุ่มที่มีต่อความก้าวหน้าในการศึกษา (Assessing the Impact of Aggregated Group-Level Contextual Effects on Process in Education) โดยใช้การวิเคราะห์พหุระดับ มีข้อมูล 2 ระดับ คือ ข้อมูลระดับโรงเรียน และข้อมูลระดับนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ความคลาดเคลื่อนในการวัดผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางการศึกษาของนักเรียน เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของสัมประสิทธิ์ที่เกิดจากตัวแปรภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน และผลที่เกิดจากตัวแปรในระดับนักเรียนต่อความเคลื่อนไหวในการวัดผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางการศึกษาของนักเรียนนั้นจะมีมากกว่าตัวแปรระดับ โรงเรียน แสดงว่าผลของนักเรียนขึ้นอยู่กับตัวแปรระดับนักเรียนมากกว่าตัวแปรระดับโรงเรียน นอกจากนี้ สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์พหุระดับของการวิเคราะห์เส้นทาง (Multi-level of Path Analysis) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน ค้นหาปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและสร้างรูปแบบเชิงสาเหตุแบบพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพสูงแต่มีความแปรปรวนความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวก ต่อคุณธรรมของนักเรียนและอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกและพฤติกรรมกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานของครู อาจารย์ พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการปรับเปลี่ยนโรงเรียนเข้ากับสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ เศษชะพานิช (2550 : ง) ได้วิจัยการพัฒนากระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็น

เลิศของสถานศึกษาเอกชน โดยใช้แนวคิด/หลักการของรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศ
 ต่างๆ เป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้น ใช้วิธีการวัดและเปรียบเทียบ (Benchmarking) โดยการศึกษา
 ถึงคุณลักษณะและแนวปฏิบัติของสถานศึกษาเอกชนที่ได้รับการยอมรับ ว่ามีความเป็นเลิศ แบ่ง
 ขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 วิเคราะห์
 ระบบการบริหารของสถานศึกษาเอกชนที่เป็นเลิศ ขั้นที่ 3 การออกแบบระบบ ขั้นที่ 4
 ตรวจสอบและปรับปรุงระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน และ
 ขั้นที่ 5 สรุปผลการวิจัยผลการวิจัยพบว่า ระบบบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษา
 เอกชน ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และแนวปฏิบัติในแต่ละ
 องค์ประกอบย่อย โดยองค์ประกอบหลักของระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของ
 สถานศึกษา เอกชนมี 9 องค์ประกอบคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาการมุ่งเน้นนักเรียน
 ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง การวางแผนกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล
 การบริหารงานวิชาการ การบริหารการเงิน การบริหารทั่วไปการจัดการสารสนเทศและความรู้
 รวมทั้ง ฌนิค คุณเมธิกุล (2552 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารการศึกษา
 เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน พบว่า ตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารการศึกษา เพื่อความ
 เป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชนครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 8 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำของ
 ผู้บริหาร จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ การบริหารทรัพยากร
 มนุษย์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ การบริหารความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ การจัดการ
 สารสนเทศ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ การบริหารงานวิชาการ จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ การจัดการเครือข่ายการ
 เรียนรู้ภายนอก จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และการจัดการทางการเงิน จำนวน 4 ตัวบ่งชี้

เนื่องจากสภาพธรรมชาติของ โครงสร้างระบบบริหารราชการของการศึกษาไทยที่มี
 ลักษณะเป็นสายบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันหลายระดับ โดยแต่ละระดับจะมีปฏิสัมพันธ์ที่มี
 อิทธิพลต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น นโยบายของโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมและ
 สภาพการสอนของครู ในขณะที่เดียวกันพฤติกรรมการสอนของครูก็จะมีผลกระทบต่อการเรียน
 การสอนของนักเรียนด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำสภาพธรรมชาติของ โครงสร้างการศึกษา ดังกล่าว
 มาเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบการวิจัยในครั้งนี้ด้วย เพื่อให้การวิจัยนี้มีข้อมูลครบถ้วนใน
 ทุกระดับการวิจัยนี้จึงแบ่งการศึกษาข้อมูลออกเป็น 3 ระดับ คือระดับนักเรียนระดับห้องเรียน
 และระดับโรงเรียน สรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว บัวิจัยต่าง ๆ ใน
 ระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียน และ ระดับนักเรียน ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็น
 เลิศสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นการที่จะบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศนั้น จึงต้องอาศัย

ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในระดับ ระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนและ ระดับนักเรียน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง เพื่อประสานและร่วมมือกันดำเนินงานไปสู่ความเป็นเลิศต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเชิงพระระดับที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิในลักษณะของปัจจัยเชิงสาเหตุแบบพหุระดับที่จำแนกข้อมูลเป็น 3 ระดับ คือระดับนักเรียนระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าปัจจัยเชิงสาเหตุใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศและ โมเดลเชิงสาเหตุแบบพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุง พัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศให้เกิดขึ้นในที่สุด

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาค้นหาคำตอบของปัญหาการวิจัย ดังนี้

1. ระดับของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ หรือไม่
3. รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ มีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

3. เพื่อสร้างรูปแบบความสัมพันธ์แบบพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

สมมติฐานการวิจัย

งานวิจัยมีสมมติฐาน ดังนี้

1. ปัจจัยระดับนักเรียนส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญ
2. ปัจจัยระดับห้องเรียนส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญ
3. ปัจจัยระดับโรงเรียนส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยปัจจัยเชิงพหุระดับที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าครูวิชาการ และประธานนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1-3 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 724 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าครูวิชาการ และประธานนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1-3 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 724 โรงเรียน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1-3 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 254 โรงเรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าครูวิชาการ และประธานนักเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 762 คน

3. กรอบแนวคิด

การวิจัยปัจจัยเชิงพหุระดับที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทฤษฎี

หลักการ แนวคิด และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้ ตลอดจน หลักการ แนวคิดและ สาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้

3.1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่จัดการศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรมสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ สุขภาพกิจของสถานศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคของโลกาภิวัตน์ที่สังคมโลกมี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่เตรียมและพัฒนาคนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน วิธีคิดรูปแบบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้มีความเป็นเลิศ เพื่อให้สามารถพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ได้อย่างมีคุณภาพการที่จะพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศนั้น ต้องอาศัยปัจจัย องค์กรประกอบและกระบวนการหลายอย่าง ต่อไปนี้คือแนวคิดของ ผู้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา สถานศึกษาเพื่อให้เป็นเลิศซึ่งจะกล่าวในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 กรอบแนวคิดของ สุกัลยณีย์ เศษระพานิช (2550 : ง) ได้วิจัย การพัฒนาระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชนใช้วิธีการ Benchmarking ได้องค์ประกอบหลักของระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของ สถานศึกษาเอกชนมี 9 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การมุ่งเน้น นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) โครงสร้างองค์กร 5) การมุ่งเน้น ทรัพยากรบุคคล 6) การบริหารงานวิชาการ 7) การบริหารการเงิน 8) การบริหารทั่วไป และ 9) การจัดการสารสนเทศและความรู้

3.1.2 กรอบแนวคิดของแมคคินซี (McKinsey 7's Framework) ได้แก่ 1) โครงสร้างองค์กร (Structure) 2) กลยุทธ์ (Strategy) 3) การจัดการบุคคลเข้าทำงาน (Staff) 4) รูปแบบ (Managerial Style) 5) ระบบ (System) 6) ค่านิยมร่วม (Shared Value) และ 7) ทักษะ (Skill)

3.1.3 เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (บวรศิลป์ เชาวนี่ชื่น, 2550 : 15) ได้แก่ การนำองค์กร (Leadership) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) การมุ่งเน้นผู้เรียน/นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และตลาด (Student, Stakeholder, and Market Focus) การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (Measure, Analysis and Knowledge Management) การมุ่งเน้นปฏิบัติงาน (Workforce Focus) การจัดการกระบวนการ (Process Management) ผลลัพธ์ (Results)

3.1.4 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ ได้ปรับมาจาก รูปแบบการบริหารรัฐกิจและส่วนราชการ จากผลของการวิเคราะห์วิจัยตามหลักสูตรผู้บริหาร ระดับสูงของสำนักงาน ก.พ. ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะประกอบไปด้วยปัจจัยหลัก 9 ประการ ได้แก่ (สมโภชน์ นพคุณ, 2541 : 19-22) 1) การบริหาร-ผู้นำ (Management - Leadership) 2) การบริหารคน (Staff Management) 3) นโยบายและกลยุทธ์การบริหาร (Policies and Strategies) 4) การจัดการทรัพยากรในการปฏิบัติงานในโรงเรียน (Resources Management) 5) กระบวนการปฏิบัติงาน (Processes) 6) ความพึงพอใจของครูและบุคลากรในโรงเรียน (Staff Satisfaction) 7) ความพึงพอใจของลูกค้า/ประชาชน (Customer/People Satisfaction) 8) ผลกระทบต่อสังคม/ท้องถิ่น (Impact of Society) และ 9) ผลลัพธ์จากการบริหารจัดการ (Results)

สรุปผลจากการศึกษาจากนักวิชาการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งมีตัวแปรเหล่านี้เป็นดัชนีบ่งชี้ ได้แก่

1. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์
2. ด้านการจัดองค์กร
3. ด้านการบริหารงานวิชาการ
4. ด้านการบริหารบุคคล
5. ด้านการบริหารงบประมาณ
6. ด้านการบริหารทั่วไป
7. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3.2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและ

ต่างประเทศ ได้สรุปขอบเขตด้านตัวแปร เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตัวแปรต้น แบ่งเป็นระดับ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ตัวแปรระดับโรงเรียน ยึดตามแนวคิดของ สุวัฒน์ วิวัฒน์นันท์ (2548 : 253-259) นริศ สวัสดิ์ (2550 : 10) ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2550 : ง) ปณิต เทพภิบาล (2552 : 7-8) ธนิก คุณเมธิกุล (2552 : บทคัดย่อ) สุทธนา อันเกียรติพงษ์ (2552 : บทคัดย่อ) เชิดศักดิ์ สุภโสภา (2553 : บทคัดย่อ) มนูญ เชื้อชาติ (2554 : 7-8) ได้แก่

- 1) ขนาดของโรงเรียน
- 2) วุฒิการศึกษาของผู้บริหาร

- 3) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร
- 4) พฤติกรรมการบริหาร
- 5) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
- 6) พฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลง
- 7) วัฒนธรรมโรงเรียน

3.2.2 ตัวแปรระดับห้องเรียน ยึดตามแนวคิดของสุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์

(2548 : 253-259) นริศ สวัสดิ์ (2550 : 10) ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2550 : ง) ปณิต เทพภิบาล (2552 : 7-8) ธนิก คุณเมธีกุล (2552 : บทคัดย่อ) และมณูญ เชื้อชาติ (2554 : 7-8) ได้แก่

- 1) วุฒิการศึกษาของครู
- 2) ประสบการณ์สอนของครู
- 3) พฤติกรรมการสอนของครู
- 4) คุณภาพการสอนของครู
- 5) ความพึงพอใจในการสอนของครู
- 6) การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานของครู

3.2.3 ตัวแปรระดับนักเรียนยึดตามแนวคิดของ สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์ (2548

: 253-259) นริศ สวัสดิ์ (2550 : 10) ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2550 : ง) ปณิต เทพภิบาล (2552 : 7-8) ธนิก คุณเมธีกุล (2552 : บทคัดย่อ) และมณูญ เชื้อชาติ (2554 : 7-8) ได้แก่

- 1) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
- 2) ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
- 3) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
- 4) เจตคติต่อการเรียน
- 5) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
- 6) พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน

ตัวแปรตาม คือ การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ ผู้วิจัยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเป็นดัชนีบ่งชี้เป็น 7 ตัว จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์
2. ด้านการจัดองค์กร
3. ด้านการบริหารงานวิชาการ
4. ด้านการบริหารบุคคล

5. ด้านการบริหารงบประมาณ

6. ด้านการบริหารทั่วไป

7. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3.3 ด้านระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดของการบริหารสถานศึกษาสู่ ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ วิธดำเนินการ มีการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาในการวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นที่ 2 ยกร่างรูปแบบการวิจัยเบื้องต้น

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบและกำหนดค่าต่าง ๆ ของรูปแบบ

ขั้นที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 5 สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 2 ตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นที่ 1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวแปรตาม

ตัวแปรต้น

ระดับโรงเรียน

1. ขนาดของโรงเรียน
2. วุฒิการศึกษาของผู้บริหาร
3. วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร
4. พฤติกรรมการบริหาร
5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
6. พฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลง
7. วัฒนธรรมโรงเรียน

ระดับห้องเรียน

1. วุฒิการศึกษาของครู
2. ประสบการณ์สอนของครู
3. พฤติกรรมการสอนของครู
4. คุณภาพการสอนของครู
5. ความพึงพอใจในการสอนของครู
6. การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานของครู

ระดับนักเรียน

1. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
2. ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
3. พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
4. เจตคติต่อการเรียน
5. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
6. พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน

- การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
1. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์
  2. ด้านการจัดองค์กร
  3. ด้านการบริหารงานวิชาการ
  4. ด้านการบริหารบุคคล
  5. ด้านการบริหารงบประมาณ
  6. ด้านการบริหารทั่วไป
  7. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง การแสวงหาวิธีการหรือแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1-3 ทำให้บรรลุผลลัพท์ที่ตอบสนองความคาดหวัง ความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง เป้าหมาย ของ โรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ผู้ความเป็นเลิศเป็นที่ยอมรับ ประกอบด้วย การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดการ การบริหารงาน วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน

1.1 ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา รวมทั้งการนำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่เลือกไว้ไปสู่การปฏิบัติ และการวัดผลความคืบหน้าในการดำเนินงาน

1.2 ด้านการจัดการจัดการ หมายถึง การวิเคราะห์ภาระงาน ออกแบบงาน และกำหนดเป็นแผนภูมิองค์กรให้มีความเหมาะสมกับสถานศึกษา

1.3 ด้านการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาหรือภาระงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้ การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน รวมทั้งการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

1.4 ด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาหรือภาระงานของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับงบประมาณของสถานศึกษาและการจัดการเกี่ยวกับการเงินและบัญชี และพัสดุครุภัณฑ์ของสถานศึกษาดังนี้ การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล รายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบัญชี การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์

1.5 ด้านการบริหารบุคคล หมายถึง การบริหารสถานศึกษาหรือภาระงานของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การรักษาวินัยและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การสร้างแรงจูงใจ ความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร และการสร้างบรรยากาศที่เกื้อหนุนการทำงาน

ของบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศและความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรและสถานศึกษา

1.6 ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การบริหารสถานศึกษาหรือภาระงานของสถานศึกษา เกี่ยวกับการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาดังนี้ การดำเนินงานธุรการงานเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษา การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และการบริหารงานด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้

1.7 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินการเรียนรู้ ทักษะต่างๆของผู้เรียนทั้งด้านการอ่านการเขียน การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ทั้งมาตรฐานของโรงเรียนและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. นักเรียน หมายถึง ประชาชนนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1-3

3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1-3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 1-3

5. ปัจจัยระดับโรงเรียน หมายถึง ตัวแปรที่มีคุณลักษณะหรือสภาพแวดล้อม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1-3 ซึ่งเป็นตัวแปรต้นที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนอันเป็นตัวแปรตาม ประกอบด้วย ขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษาของผู้บริหาร วิสัยทัศน์ของผู้บริหารพฤติกรรมกรรมการบริหาร ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร พฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมโรงเรียน

5.1 ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งลักษณะของโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์จำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในโรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน ไม่เกิน 499 คน) โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 500-1,499 คน) โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 1,500-2,499 คน) โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (จำนวนนักเรียน 2,500 คนขึ้นไป)

5.2 วุฒิการศึกษาของผู้บริหาร หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก

5.3 วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนด นโยบาย สามารถวางแผน และมองเห็นภาพการปฏิบัติงานของ โรงเรียนในอนาคต โดยภาพนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงปริมาณ และคุณภาพทางการศึกษา มีความเป็นไปได้ และสามารถกำหนดวิธีการปฏิบัติให้เกิดมาตรฐานและมีคุณภาพที่จะนำโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

5.4 พฤติกรรมการบริหาร หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำและบริหารบุคคลให้ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ โดยสามารถเปลี่ยนสภาพผู้ตามให้เกิดความรู้สึกเห็นความสำคัญและคุณค่าของผลงานที่จะออกมา จูงใจให้ผู้บังคับบัญชาสนใจทำงานเพื่อหน่วยงานหรือหมู่คณะ เปลี่ยนแปลงระดับความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สูงขึ้น

5.5 ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน (Instructional Leadership) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถในการนำความรู้ วิธีการ ตลอดจน เทคนิคใหม่ ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามาใช้ในการบริหารการเรียนการสอน เช่น การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของ โรงเรียน การวางแผนและการนำแผนไป ปฏิบัติการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน

5.6 พฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสามารถในการริเริ่ม และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เป้าหมาย โครงสร้าง และกระบวนการในการบริหาร โรงเรียน

5.7 วัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง ลักษณะของการปฏิบัติงาน การปรับเปลี่ยน เพื่อพัฒนานวัตกรรม และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ที่ได้พัฒนาและยึดถือปฏิบัติ สืบทอดต่อกันมาภายในโรงเรียนเกิดเป็นวัฒนธรรมเด่น จนทำให้เกิดแนวทางพฤติกรรม การกระทำและมีความคาดหวังในสมาชิกของโรงเรียน

6. ปัจจัยระดับห้องเรียน หมายถึง ตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะหรือสภาพที่มี ความเกี่ยวข้องกับสภาพการสอนของครู หรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของครู อันมีผลต่อการเรียน การสอนใน โรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรต้นที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความ เป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ชัยภูมิเขต 1-3 ประกอบด้วย วุฒิการศึกษาของครู ประสบการณ์สอนของครู พฤติกรรมการสอนของครู คุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการสอนของครู และการได้รับการสนับสนุน การปฏิบัติงานของครู

6.1 วุฒิการศึกษาของครู หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้สอน ได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

6.2 ประสบการณ์สอนของครู หมายถึง ระยะเวลาที่ครูได้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

6.3 พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสอน ได้แก่ เตรียมแผนการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการตลอดทั้งการจัดชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทำการสอนนักเรียนด้วยมี เมตตา มีอารมณ์มั่นคง ตั้งใจสอนอย่างเต็มความสามารถ เน้นการฝึกปฏิบัติใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รู้จักใช้อุปกรณ์การสอน ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ตรวจการบ้านและแก้ไขข้อบกพร่อง รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีการประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่องแล้วปรับปรุงแก้ไข สอนซ่อมเสริม

6.4 คุณภาพการสอนของครู หมายถึง คุณภาพของแผนการสอนที่ชี้แนะ การเรียนต่อผู้เรียน การให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการเรียนจนเรียนได้ผลดี มีการเสริมแรง และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน

6.5 ความพึงพอใจในการสอนของครู หมายถึง ระดับความรู้สึกของครูผู้สอน ที่มีต่องานในอาชีพครู อันเป็นผลมาจากการประเมินประสบการณ์ในการทำงานของครูว่าจะได้รับการตอบสนอง ทั้งทางร่างกายและจิตใจเพียงใด

6.6 การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานของครู หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้รับโอกาสที่ดี เกี่ยวกับ อารมณ์ การยอมรับนับถือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ การให้คำปรึกษา แนะนำจากเพื่อนร่วมงาน ทำให้เกิดความร่วมมือ มีขวัญกำลังใจในการทำงาน

7. ปัจจัยระดับนักเรียน หมายถึง ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของนักเรียนทั้งที่เป็นคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียน และสภาพแวดล้อมที่บ้านและที่โรงเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานว่าจะมีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เจตคติต่อการเรียน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและพฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน

7.1 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง วุฒิการศึกษาในระดับสูงที่สุดที่บิดาหรือมารดาของนักเรียนได้รับ หากนักเรียนไม่ได้อยู่กับบิดาหรือ มารดาก็ให้หมายถึงผู้ที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในขณะที่เรียนหนังสือ

7.2 ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง หมายถึง รายได้ของผู้ปกครอง หมายถึง รายได้ที่คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ยต่อเดือนรวมกันของผู้ปกครองนักเรียน

7.3 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่แสดงออกให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความตั้งใจ และสามารถรู้จักการวางแผนตลอดจนวิธีเรียนในขณะที่เรียน

7.4 เจตคติต่อการเรียน หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ในการเรียนทั้งในด้านความรู้ การสอนของครูและประโยชน์ที่ได้รับ มีทั้งบวกและลบ

7.5 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง ลักษณะความสัมพันธ์ของครอบครัว ที่ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง และญาติพี่น้อง มีความสนิทสนม ผูกพัน รักใคร่ ประองคอง ร่วมปรึกษาหารือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นภายในครอบครัว

7.6 พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน หมายถึง ลักษณะการแสดงออกทางพฤติกรรมในการคบหาสมาคม มีความสัมพันธ์ ฉันทน์เพื่อนกับเพื่อนนักเรียนคนอื่น แสดงถึงความสนิทสนมไว้วางใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การปรับตัว การยอมรับ สามารถทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนในห้องเรียน และในระดับโรงเรียนได้

8. การวิเคราะห์พหุระดับ หมายถึง เทคนิควิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม โดยตัวแปรต้นที่นำมาวิเคราะห์นั้นมีโครงสร้างของตัวแปรเป็นระดับชั้น (Hierarchical) ที่ลดหลั่นกันลงไป 3 ระดับ คือ ตัวแปรต้นระดับ โรงเรียน ตัวแปรต้นระดับห้องเรียน ตัวแปรต้นระดับนักเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ผลของการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

2. ผลของการวิจัยครั้งนี้ สามารถเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสามารถนำไปเป็นข้อมูล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานของ โรงเรียนต่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียน ทั้งระดับห้องเรียน ระดับนักเรียนและระดับโรงเรียน ยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัย เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายการบริหารงานของโรงเรียน ได้ชัดเจนและเหมาะสมรวมทั้ง ช่วยให้ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพ ให้แก่ ครู และนักเรียน ได้อย่างดี

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง นำผลไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาการศึกษา แผนกลยุทธ์ รวมทั้ง ครุนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาตนเอง โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้สถานศึกษา มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY